

Οι ανθρωπολογικές προϋποθέσεις της ορθόδοξης βιοηθικής (Δημήτρης Τσιολακίδης)

/ [Πεμπτούσια](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=156278>]

Επιπλέον η φυσική εξάρτηση μιας προσωπικότητας -ως παράγωγο της πίστης που την προϋποθέτει- από μια υπερβατική πατρότητα, βιώνεται κατά την ορθόδοξη διδασκαλία ως ασφάλεια και προστασία και συντελεί τόσο στην ψυχική ισορροπία του ανθρώπου όσο και στην απόκτηση μιας ώριμης ατομικότητας[51]. Η Χριστιανική λοιπόν θεώρηση είναι τελείως διάφορη από την ελκυστική, ιδίως στις σύγχρονες φιλελεύθερες δυτικές κοινωνίες, θεωρία του λιμπεραλισμού, η οποία χαρακτηρίζεται από πλουραλισμό ηθικών αξιών, ατομική αυτονομία, αρνητική ελευθερία (η ελευθερία του ενός οριοθετείται στην ελευθερία του άλλου), και θεωρεί τα ηθικά προβλήματα από την εφαρμογή της ιατροβιολογικής τεχνολογίας σαν διλήμματα όπου συντρέχουν διαφορετικές όψεις. Από ορθόδοξη άποψη κάθε δέσμευση για παροχή φροντίδας απάλυνση του πόνου και αναστολή του θανάτου είναι ενταγμένη στις επιταγές της ορθόδοξης ηθικής και της αναζήτησης όπως έχει τονισθεί της Βασιλείας των Ουρανών.

Πρέπει να διευκρινισθεί ότι οι όποιες βιοηθικές θέσεις της ορθοδοξίας, είναι διατυπωμένες στη βάση της πίστης και των αξιωματικών αρχών που η πίστη διακηρύσσει. Βασική αρχή είναι ότι ο άνθρωπος είναι πλασμένος κατ' εικόνα Θεού και προορισμένος να πετύχει την ομοίωσή του με τον Δημιουργό του. Ως συνέπεια της αλήθειας ότι είναι δημιουργημένος από το Θεό αποτελεί το γεγονός ότι «έχει το είναι δεδανεισμένον»[52]. Η επίγνωση δηλαδή του ανθρώπου ότι η αιτία της υπάρξεώς του βρίσκεται στο Θεό και η προσδοκία της μετοχής του στη βασιλεία του Θεού που φανερώθηκε με την παρουσία του Χριστού μέσα στον κόσμο, είναι οι βασικές αρχές που ορίζουν το σκοπό, νοηματοδοτούν τον πνευματικό αγώνα, ουσιώνουν την εσχατολογική προοπτική της επίγειας ζωής του και αντίστοιχα καθορίζουν τις βιοηθικές θέσεις του. Κατά αυτή την έννοια το πρόσωπο κάθε ασθενούς και μη, αντανακλά την αρχετυπική Θεία εικόνα και η οποιαδήποτε ετερο-μεταχείριση ή αυτο-μεταχείριση της εικόνας οφείλει να γίνεται με γνώμονα το σεβασμό προς την ιερότητα που τη διακρίνει πολύ δε περισσότερο όταν στην εποχή μας η κορύφωση της αυτονομίας απαντάται στο επίμαχο «δικαίωμα στο θάνατο».

Η ίδια υπαρξιακή στάση αφορά και τη μεταχείριση της υπόλοιπης κτίσης και καθορίζει τα όρια της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Επίσης για την Ορθόδοξη διδασκαλία η αυτονομία συνοδεύεται από, και συνδέεται οργανικά με την

αποδέσμευση από τα πάθη και την αμαρτία, κατάσταση στην οποία φθάνει κανείς όταν διέλθει κατόπιν πνευματικής άσκησης και ορθοπραξίας τους πνευματικούς αναβαθμούς μιας πορείας που ξεκινά -προηγηθείσης της οντολογικά νοούμενης μετανοίας και ταπεινώσεως-, από την κάθαρση περνά στο φωτισμό και κορυφώνεται στην τελείωση του προσώπου. Αυτή η κατάσταση οντολογικής αυτονομίας ονομάζεται στην Ορθοδοξία Αγιότητα και εικονίζει την κατά Θεόν αυτονομία, στην οποία τα πρόσωπα δεν ετεροκαθορίζονται από τα πράγματα και τις πειρασμικές προσβολές του κόσμου. Από την άλλη μεριά ο ορθόδοξα ενοούμενος πατερναλισμός συνοψίζεται στην παιδαγωγική και τελικά σωτήρια ετερονομία όπως αυτή αντλείται από το παράδειγμα της παρουσίας του Χριστού και τις ευαγγελικές ηθικές επιταγές τις οποίες καλείται να δεχθεί και να υιοθετήσει ο κάθε πιστός, ενώ τα ορατά αποτελέσματα της ελεύθερης συγκατάβασης στην αποδοχή των εντολών της υπερβατικής ετερονομίας αντανακλώνται στη δημιουργική δράση και τις δωρεές της Θείας Χάριτος.

Η προάσπιση και μετάδοση των παραπάνω αρχών καθορίζουν και τον τρόπο αντιμετώπισης των βιοηθικών θεμάτων από πλευράς ορθοδοξίας. Κύρια και ακανθώδη θέματα που απασχολούν την ανάπτυξη της ορθόδοξης βιοηθικής εκ των οποίων σχεδόν όλα συνδέονται με το πλέγμα ορθής άσκησης πατερναλισμού και αυτονομίας σχετίζονται με τις επεμβάσεις και εφαρμογές της γενετικής τεχνολογίας και μηχανικής και αφορούν τις τεχνικές παρεμβάσεις στις αναπαραγωγικές διαδικασίες που έχουν προκύψει, δηλαδή, στο ανθρώπινο γονιδίωμα (γενετικός χειρισμός γονιδίων, μεταφορά γονιδίων, γονιδιακή θεραπεία στα σωματικά και γενετικά κύτταρα, παρεμβάσεις στα φυσικά διανοητικά και ψυχικά χαρακτηριστικά -ευγονική γονιδιακή παρέμβαση, ανασυνδυασμός του DNA, κλωνοποίηση σε φυτά και ζώα), όσο και σε θέματα έκτρωσης, αντισύλληψης, υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, καλλιέργειας γονιμοποιημένων ωαρίων και διατήρησης εμβρύων, εξωσωματική γονιμοποίηση, εμβρυομεταφορά, κατάψυξη εμβρύων, μεταμοσχεύσεις και δωρεά οργάνων, αισθητικές παρεμβάσεις, πειράματα και δοκιμές φαρμάκων σε ανθρώπους, εγκεφαλικός θάνατος και μηχανική υποστήριξη, ευθανασία, και καύση των νεκρών. Οι έρευνες και τα αποτελέσματά τους για τα παραπάνω ζητήματα υπόσχονται «βελτίωση της ποιότητας ζωής και την ανακούφιση από πάσης φύσεως πόνο μέσω αναβάθμισης της υγείας σε προληπτικό, διαγνωστικό και θεραπευτικό επίπεδο»[53].

Το πατερναλιστικό γνώρισμα των δυνατοτήτων που προσφέρονται, με μία ευρύτερη θεώρηση αφορά τη διαβεβαίωση που παρέχουν οι ειδικοί των επιμέρους επιστημονικών κλάδων ότι το αποτέλεσμα της παρέμβασής τους συνιστά πανανθρώπινο όφελος και το διακύβευμα είναι αν όντως υπηρετούν τον εν λόγω στόχο. Η τροποποίηση για παράδειγμα του γενετικού κώδικα μεταξύ άλλων

«υπόσχεται» τη μείωση ή και την απάλειψη της γενετικής ποικιλομορφίας, η οποία μεταξύ άλλων σε ευθεία αναφορά με την θεωρία της εξέλιξης, αποτελεί βασικό παράγοντα για την επιβίωση του ανθρώπινου είδους, δοθέντος ότι δε γνωρίζουμε πώς και υπό ποιες συνθήκες ενεργοποιούνται συγκεκριμένα βιολογικά χαρακτηριστικά τα οποία δεν είναι κατ' ανάγκη ελλατωματικά αλλά αντιθέτως ευνοούν την προσαρμογή και επιβίωση όταν προκύπτουν π.χ. αιφνίδιες και θεμελιώδεις αλλαγές στο φυσικό περιβάλλον. Επομένως είναι σχεδόν αδύνατο να κατανοηθεί ο βιοσχεδιασμός στο όνομα της θεραπείας βιολογικών σφαλμάτων έξω από το πλαίσιο της παραγωγής εν τέλει υβριδικών δημιουργημάτων.

Με την κατάτμηση των γνωστικών αντικειμένων, με την ιλιγγιώδη ταχύτητα των εξελίξεων και την ολοένα πιο έντονη εξειδίκευση, ο κάθε ειδικός μπορεί να παραπλανά και να ασκεί απόλυτο έλεγχο σε οποιονδήποτε μη ειδικό καθώς είναι ο απόλυτος κάτοχος και χειριστής πολύπλοκης και εξειδικευμένης γνώσης. Καθίσταται λοιπόν ως De Facto πατέρας μιας σχέσης και De jure θετός πατέρας μιας γνώσης. Γίνεται αντιληπτό ότι προκύπτει θέμα προστασίας της αυτονομίας -ελευθερίας της βουλήσεως (αυτεξούσιου από ορθόδοξη θεώρηση) και σεβασμού στην ύπαρξη του δέκτη των νέων εφαρμογών.

(συνεχίζεται)

[51] Πρβλ. **ΙΩΑΝΝΟΥ Κ. ΚΟΡΝΑΡΑΚΗ, Η ΝΕΥΡΩΣΗ ΩΣ «ΑΔΑΜΙΚΟ ΠΛΕΓΜΑ»**, εκδ. Αρμός Αθήνα 2009 σσ.30-34.

[52] **Μαξίμου Ομολογητού, Ερμηνεία εις το Πάτερ ημών, PG 90,893C.**

[53] **Μητροπολίτου, Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου Ιερόθεου, Βιοηθική και Βιοθεολογία, εκδ. Ιερά Μονή Γενεθλίου της Θεοτόκου, έκδοση Α΄2005, σ.88**